

HACI BEKTAŞ VELÎ VE İLGİLİ KAVRAMLARIN TANINABİLİRLİK/ALGISI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA VE ÖĞRETİM PROGRAMLARINDAKİ (MEB) DURUMU

Alpaslan OKUR*

Özet

Bu çalışmada Hacı Bektaş Velî ve Bektaşilik ile ilgili kavramların tanınabilirliği ve algısı üzerinde durulmuştur. Çalışma genel tarama modellerinden ilişkisel tarama modeli ile yapılmıştır. Çalışma grubu, değişik branşlardaki öğretmenlik tercih etmiş 567 üniversite 1. sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Bu öğrenciler ortaöğretimden yeni geldikleri için çalışmanın sonuçları öğretim programları da dikkate alınarak yorumlanmıştır. Bu kişilerin, öğretmenlik yapacakları da düşünüldüğünde, ilk ve ortaöğretim dönemlerinde Hacı Bektaş Velî'yi tanımaya yönelik bir eğitim veya ders almadıkları, yükseköğretimde de tercih ettikleri bölüme göre sınırlı bir şekilde eğitim alacakları saptanmıştır. Böylelikle Hacı Bektaş Velî'yi özel ilgisi sonucu tanıyan veya tesadüfen tanımış öğretmen adayları ile karşılaştığı görülmüştür. Bu sebeple, Hacı Bektaş Velî gibi değerleri tanımaya yönelik temel bilgilerin ilköğretim kademesinde verilmesi gerekir. Aynı şekilde ortaöğretimde de öğrencinin ilgisini çekecek, merak uyandıracak ve konu ile ilgili bağımsız çalışabilecek düzeyde bilgi verilmelidir. Böylelikle üniversiteye gelen öğrenci, tercih ettiği bölüm fark etmeksizin konu ile ilgili araştırmalar yapabilmeli ve dersler seçebilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Hacı Bektaş Velî, Bektaşilik, Bektaşî fıkraları, eğitim programı

A RESEARCH ON RECOGNIZABILITY/PERCEPTION OF HACI BEKTASH VELÎ AND RELATED CONCEPTS AND STATUS IN CURRICULUMS (MINISTRY OF EDUCATION)

Abstract

This study focuses on recognizability and perception of Hacı Bektash Velî and Bektashi concepts. The study was conducted with relational screening model. The study group consists of 567 first year university students- that is freshmen- who have chosen to study different branches. As these students just came from secondary school, academic programs were interpreted by taking the results into consideration. When it was considered that these people would teach, it was identified that they did not take courses on Hacı Bektash Velî in primary or secondary school and took courses in a limited way according to the department they chose to study at university. Thus, it was seen that there were teacher candidates who knew

* Yrd. Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Öğretmenliği Bölümü, Sakarya/Türkiye, aokur@sakarya.edu.tr

Hacı Bektash Veli as a result of his/her special interest or by chance. For this reason, basic information on and values of Hacı Bektash Velî should be given in primary school. In the same way, a level of knowledge about the subject that will appeal students and enable them to work independently should be given in secondary education. Thus, college students, regardless of the preferred department and courses, will able to choose and do research on the subject.

Keywords: Hacı Bektash Veli, Bektashi, Bektashi jokes, curriculum

Giriş

Türkler, hem İslamiyet'ten önce hem de İslamiyet'ten sonra kültürel anlamda pek çok değerler bırakmıştır. Bu değerler; somut bir yapı, kavramsal (soyut) bir miras olduğu gibi şahsiyetler olarak da karşımıza çıkmaktadır. Bu şahsiyetler, gerilerinde pek çok eser bıraktıkları gibi, fikirleri ile de geniş toplulukları etkilemişler ve bir akım oluşturmuşlardır. Türklerin İslamiyet'ten sonra şahsiyet bağlamında bıraktığı değerlerin başında Hacı Bektaş Veli ve de Hacı Bektaş Veli'nin bıraktığı soyut bir değer olan Bektaşilik gelir. Genel bir anlayışla, bazı değerlerin yaşadıkları dönemde önemi anlaşılır, daha sonraları fark edilirler. Hacı Bektaş Veli ve Bektaşilik, özellikle Bektaşilik kavramı, yaşamından sonra etkisini gösteren bir değer olarak karşımıza çıkmaktadır.

Hacı Bektaş Velî ve Bektaşilik ile ilgili çeşitli yönlerini inceleyen pek çok çalışma yapılmıştır. Fakat bu çalışma ile doğrudan ilgili olacak pek az çalışma yapılmıştır. Dolayısıyla yapılan bu çalışmalar hakkında genel bilgi verilerek çalışmamızın bunlardan farklılığı ve gerekliliği anlatıldıktan sonra Hacı Bektaş Veli ve Bektaşilik ile ilgili genel bilgi ve kavramlar ayrıntıya gidilmeden belirtilecek ve sonrasında çalışmamız hakkında geniş bilgiler verilecektir. Işık vd. (2010) çalışmalarında geniş bir coğrafya ve kitleden (20 il, 1067 kişi) yararlanmasına rağmen çalışma grubuna dâhil olan kitlenin her yaştan, her meslekten ve eğitim seviyesinden olması yapılan bu çalışma ile farklılığını ortaya koymaktadır. Ayrıca ankette yer alan soruların da farklılığı katılımcıların Hacı Bektaş Veli ile ilgili farklı algı ve tutumlarını göstermektedir.

Çiftçi (2011) tarafından yapılan çalışma, bu çalışmadaki benzer bir çalışma grubu ile Hacı Bektaş Veli'yi tanıma ve tutumları üzerine yapılmışsa da katılımcıların farklı meslek hedefli bölümlerde ve sınıflarda öğrenci olmaları (Kamu Yönetimi, İktisat, Türk Dili ve Edebiyatı gibi farklı bölümlerin 1. ve 4. sınıf öğrencilerinden 467 kişi) yapılan bu çalışma ile farklılığını ortaya koymaktadır. Ayrıca ankette yer alan soruların da farklılığı katılımcıların Hacı Bektaş Veli ile ilgili farklı algı ve tutumlarını göstermektedir.

Tanyıldızı (2011) tarafından yapılan çalışmada ise tesadüfi yöntemle belirlenen farklı bölümler ve sınıflardan oluşan (bölüm ve sınıfları belirtilmemiş 500 öğrenci) çalışma grubuna genel olarak Türk Kültür ve Tarihine yönelik sorular ile Hacı Bektaş Velî'nin yanı sıra Mevlana ve Yunus Emre'ye yönelik genelleyici sorular sorulmuştur. Çalışmamız, içerik ve hedef kitle açısından da bu çalışmadan farklılığını ortaya koymaktadır.

Öztaşkın (2012) tarafından yapılan çalışmada ise Türkçe, Türk Edebiyatı, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Sosyal Bilgiler gibi sözel derslere ait 34 ders kitabı ve bu derslerin öğretim programları incelenerek Hacı Bektaş Velî, Bektaşilik, Alevilik gibi kavram ve konuların varlığı değerlendirilmiştir. Ders kitaplarında ve programda fazla bilgiye verilmediği, verilen bilgi ve görsel unsurların genelde aynı olduğuna değinilmiştir.

1.Hacı Bektaş Velî

Hacı Bektaş Velî hakkında (hayatı, felsefesi, görüşleri, eserleri) çok geniş bir literatür bulunduğu için bu çalışmada özellikle hayatı ile ilgili hususlarda ayrıntıya girilmeyecektir. Zaten hayatı ile ilgili de kesin bilgiler olmamakla birlikte elde olan bilgiler de daha çok menkıbeler ve sözlü ürünlere dayanmaktadır (Öztürk, 1997; Kılınç, 1999; Gündoğdu, 2010). Fakat hayatı ile ilgili şunlar net bir şekilde söylenebilir: İslamiyet'in Türkler arasında hızla yayıldığı bir dönemde ve mekânda doğup yaşamını sürdürmüştür.

Tarihte "Horosan Okulu" olarak yer edinen ve okullaşan tasavvuf akımı, Ahmet Yesevî tarafından teşkilatlandırılmış ve dervişlerini-erenlerini "*Şu ata bin, batıya doğru git, atın durduğu yerde in ve hemen hizmete başla!*" desturuyla Batı'ya göndermişti. Bunlardan biri de ve de en önemlisi Hacı Bektaş Velî'dir çünkü bu oluşum kendisini Anadolu'da "Bektaşilik Okulu" olarak göstermiştir (Temren, 2006).

Türklerin İslamiyet'e geçtiği ilk yüzyıllarda Hacı Bektaş Velî, önemli bir köprü görevi görmüştür. Çünkü Türkler vasıtasıyla geniş bir coğrafyaya yayılan İslamiyet, Türkçe düşünen ve Türk kültüründen hiç kopmayan Hacı Bektaş Velî (ve müridleri) ile geniş Türk toplulukları tarafından kabul edilen bir din olmuştur. İslamiyeti kabul eden bu Türk toplulukları aynı zamanda İslam'ın yılmaz savunucuları olmuştur. Yalçın (1994) ve Onat (1997)'in da belirttiği gibi Hacı Bektaş Velî, tahrif edilemeyen ve değiştirilemeyen Kur'an-ı Kerim'i ön planda tutarak ve yorumlayarak sade bir Türkçe ile geniş halk kitlelerine ulaştırmış, iman noktasında evrenseli yakalamıştır.

1.1. Bektaşilik ve Alevilik

Hacı Bektaş Veli'den sonra Türk kültürüne yerleşen Bektaşilik kavramı, bir zamanlar Aleviliğin de önüne geçmişse de günümüzde Aleviliğin gölgesinde kalan bir kavram hâline gelmiştir. Bektaşilik ve Alevilik geçmişten günümüze farklı olduğu gibi ve aynı anlamlarda kullanılmış, günümüzde ise daha çok bir inanç, bir mezhep olarak birbirine yakın bir anlamda karşımıza çıkmaktadır.

Bektaşilik, Hacı Bektaş Veli'ye bağlanmak, intisap etmektir. Hacı Bektaş Veli de Hz. Ali ve onun on iki imamına intisap ettiği için Alevî'dir (Kılınç, 1999). Aslında Bektaşilik ve Alevilik aynı kökene dayanan kavramlardır. Zaten "Bektaşilik" kavramı Hacı Bektaş Veli'nin ölümünden yıllar sonra (Öztürk'e göre 200 yıl sonra) ortaya çıkmıştır. Fakat her ikisi de İslam ile iç içedir. Öztürk'ün (1997) de belirttiği gibi; Alevilik, Anadolu'ya has bir inançtır, ama tamamen bir dinî akım değildir. Oysa Alevilik, Ercan'a göre (2010), Türkiye'de bölgeden bölgeye bazı farklılıklar gösterse de Hacı Bektaş Veli'nin ilkelerini yaşam biçimi olarak değişmez bir şekilde kabul etmişlerdir.

Bektaşî tipi, Allah ile samimi konuşması, genel ve geçerli dinî kuralların aksine farklı bir tavır takınması, zihniyet ve davranış bakımından, Sünnilikten farklı bir zümreyi temsil etmesinden dolayı "dindışı" olarak algılanmıştır. Oysaki Bektaşî'nin bu tutumu tasavvuf kültüründen beslenmektedir. Çünkü tasavvuf kültürünün genel prensibi; görüneni değil görünmeyeniyi görme isteği, insanların kafalarında yanlış bir şekilde yerleştirdikleri din algısını yıkma ve dinin özüne hâkim olma fikridir (Boratav, 2004; Şahin, 2010).

Bektaşîlerin bu tutumunu Boratav (1991:319), "*Bektaşî'nin tutumu inkâr değil tenkittir. Tenkitleri ve yermeleri, gerçek bildiği Tanrı'ya değil, yollarını şaşırmuşların kendi sûretlerinde yarattıkları "tanrı"ya, kendi yasalarını örnek alıp çeki düzen verip tanrı diye buyurdıkları yasayadır.*" şeklinde izah ederek Bektaşîlik'i dinden uzak tutanlara tepkisini göstermiştir.

Aslında günümüzde Bektaşîlikten ziyade Alevilik din dışılık gibi gösterilse de Savaşçı'ya (2010) göre Aleviliğin Alevî olmayanlar tarafından tanımlanması ve Alevî edebi-erkânıyla ilgisi olmayanların örgütlenme çalışmalarında bulunması, Aleviliği her geçen gün dinden uzaklaştırmaktadır.

Bektaşîliğin amacı, "eline, diline, beline sahip "ol"an kâmil insan yetiştirmektir. Dostluk ve barış hedefleyen, bütün insanlığı kucaklayan bir toplum oluşturmaktır. İnsan seven ve sevilen bir varlık olduğu için insana sevgi ve saygı çok önemlidir. İnsan "can taşıyan" bir varlık olduğu için Bektaşîler hiçbir canlıya kıyamazlar, can alamazlar (İlbars, 1998; Gündoğdu, 2010).

Alevilik-Bektaşilik çalışmalarına ilk olarak İttihat Terakki zamanında rastlanıldığını da belirtmek gerekir. Taşğın'a (2004) göre daha çok alan araştırmasından ibaret olan bu çalışmaların özünde 'ulusçuluk' akımını canlandırmak yatıyordu.

Alevî-Bektaşilik konusunda Batılılar tarafından yapılan araştırmaların hiç de gerçekleri yansıtmamaktadır. Arslanoğlu (2000), bu araştırmaların önyargılı olduğunu, bu durumun ise güçlü ve Ortadoğu'da söz sahibi olma potansiyeline sahip Türkiye'nin gücünü kırmaya yönelik bilinçli çalışmalar olabileceğini belirtmiştir. Örneğin İngiliz tarihçisi F.R Hasluck, ki Reha Çamuroğlu'na göre (aktaran Akyol, 2000) göre İngiliz devlet ajanı, Alevilerin kökte Müslüman olmadıklarını fakat padişahların zoruyla Müslüman olduklarını belirterek Arnavutluk'taki Müslümanların (Bektaşilik, Osmanlı zamanında Anadolu'yu aşarak özellikle Rumeli ve Arnavutluk'ta yayılmıştır). Bektaşilik dinini seçtiklerini aslında Müslüman (Bektaşî) Arnavutların yaşam itibarıyla Hıristiyan'dan farkı olmadığını söylemektedir.

Kaplan (2009) da 15. yy.dan itibaren Alevilere acımasızca baskı uygulandığını, Alevilerin katledilerek ve sürgüne gönderildiğini, II. Mahmut zamanında da yüzlerce Alevî ve Bektaşî dergâhının işgal edilerek dedeler ve babaların idam edildiğini, sürgüne gönderildiğini belirtmiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarında Alevilik bir nebze nefes alsa da 1950'den sonra baskılar tekrar nüksetmeye başlamıştır. Alevilik yüzyıllardır bu denli baskı altında olduğu için, günümüzde Aleviliğin tarihiyle ilgili olarak bilgi kirliliğinin olduğunu belirtmiştir.

Hacı Bektaş Veli ve onun düşünce akımı olan Bektaşilik'in kendini en etkili gösterdiği alan şüphesiz Yeniçeri Ocağı'dır. Bektaşilik ve Âhilik, Osmanlı'yı beylikten devlete geçiren en önemli etkidir. Aynı şekilde Yeniçeri Ocağı'nın kurulmasında başrolü oynadığı, bu kurum sayesinde Osmanlı'nın ve dolayısıyla İslam'ın büyük zaferler kazandığı bilinmektedir. Alkan (2009), Yeniçeri Ocağı'nın kuruluşunu anlattığı çalışmasında, özellikle ilerleyen zamanlarda Bektaşiliğin amacından çıktığını, Osmanlı için bir tehlike hâline geldiğini, nihâyetinde bu kurumun kapatıldığını belirtmiştir. Sarıkaya'ya (2010) göre de 16.yy.da Osmanlı, Safevî-Kızılbaş tehdidine karşı Bektaşiliği etkili bir biçimde kullanmak için ordu içinde etkin bir hale getirmiştir. Osmanlı zamanında fiilen yasaklanan Bektaşî Tekkeleri, Cumhuriyetin ilk yıllarındaki "Tekke ve Zaviyeler Kanunu" ile de resmen kapatılmıştır.

Bu düşünce Kurtuluş Savaşı'nda da etkisini göstermiştir. Bu dönemde Atatürk'ün Hacıbektaş'ta bir gece kaldığı (Selmanpakoğlu, 2012), Alevilerin büyük bir desteğini aldığı bilinen gerçekler arasındadır.

1.2. Bektaşî Fıkraları

Bektaşîlik kavramı, Hacı Bektaş Veli'ye gönül verenler, onun izinden gidenler, onu sevenler için söylenmiş; işte bu kişilerin din ile ilgili bazı durumlara nükte ile yaklaşan biraz da insanları düşündürmeye yönelik olan söz, hareket, tavır ve tepkilerinden de "Bektaşî Fıkraları" kavramı ortaya çıkmıştır.

Bektaşî Fıkralarındaki Bektaşî tipi "*Halkın yaşadığı vak'a hadiseleri, tecrübeleri temsil ettiği kadar, halkın zekâsını, aklını, bilgisini, ahlâk ve terbiye anlayışını, inanç ve itikatlarını da temsil eden fıkra tiplerinden biri olan Bektaşî tipi, menşe itibarıyla dini (İslamiyeti) farklı anlamaktan doğan çatışmaların, tutum ve davranışların yarattığı bir tiptir*" (Yıldırım, 1999).

Halka mal olmuş değerlerin ders verir özellikteki fıkralarının etkisi geniş tutulmuş ve pek çok fıkra bu değerlere yakıştırılmıştır. Tıpkı Nasrettin Hoca ve Karadeniz (Temel-Dursun) fıkralarında olduğu gibi Bektaşî tipi ile ilgisi olmayan fıkralar da Bektaşî Fıkrası adı altında Türk halkının karşısına çıkmaktadır. Şahin'e göre (2010) başka fıkraların Bektaşî tipinde ya da Bektaşî fıkralarının başka fıkra tipleriyle ilişkilendirilerek anlatılması Bektaşî tipinin Türk toplumunca sevilen bir tip olduğunu da göstermektedir.

Bektaşî Fıkrası adı altındaki başka fıkralar Bektaşîlik'in farklı bir şekilde algılanmasına sebep olmaktadır. Bu fıkraların da etkisiyle Bektaşî tipi, zihniyet ve davranış bakımından Sünni Müslümanlardan farklı bir zümreyi temsil etmesinden din dışı olarak görülmüştür.

2. Öğretim Programları ve Hacı Bektaş Veli-Bektaşîlik'in Eğitimdeki Yeri

Türk Milli Eğitimi'nin gerek genel gerekse de çeşitli derslerin programlarına bakarak özel amaçlarına bakıldığında "insan sevgisi" başta olmak üzere sevgi ile iç içe nesiller yetiştirmektir. Bu özellikle Türkçe/Türk Edebiyatı, Hayat Bilgisi/Sosyal Bilgiler, Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi gibi sosyal/sözel içerikli derslerin programlarında "sevgi" içerikli veya adlı tema/ünite olarak öğrencilerin karşısına çıkmaktadır. Örnek vermek gerekirse, *sevgi* teması 6. Sınıf Türkçe ders kitaplarında zorunlu tema olup 7 ve 8. Sınıf ders kitaplarında da seçmeli tema olarak öğrencilerin karşısına çıkabilmektedir.

Yukarıda, Bektaşîliğin amacında da değinildiği gibi; sevgi, dostluk, barış ve bütün insanlık Hacı Bektaş Veli'nin üzerinde durduğu temel hususlardır. Dostluk, barış ve huzur için insanlığın Allah'a ulaşması, Allah korkusuyla aslında Allah sevgisiyle olur.

Hacı Bektaş Veli'yi bir ahlak eğitimcisi olarak tanıtan Eğri (2010), *Makâlât*'tan hareketle ahlak eğitimini de aşağıdaki gibi tabloştürmüştür.

Edep	DİLEYEN	korkuyu	SEVER		
Korku		perhizkarlığı			
Perhizkarlık		sabrı			
Sabır		utanmayı			
Utanma		cömertliği			
Cömertlik		miskinliği			
Miskinlik		ilmi			
İlim		ma'rifeti			
Ma'rifet		canı			
Can		aklı			
Akıl		Çalap Teâlâ'yı			
Maskaralık		DİLEYEN		Gülmeyi	SEVER
Gülmek				Gıybeti	
Gıybet	Öfkeyi				
Öfke	Açgözlülüğü				
Açgözlülük	Cimriligi				
Cimrilik	Hasedi				
Hased	Kibri				
Kibir	Teni				
Ten	Hevâyı				
Hevâ	Nefsi				
Nefis	İblisi (şeytanı)				

Tablolardan da görüleceği gibi edep duygusu insanı adım adım Allah'a yaklaştırırken maskaralık da insanı şeytanı götürmektedir. Zâten Bektaşilik başta olmak üzere pek çok tekkenin duvarını süsleyen “*Edeb yâ Hü*” deyimindeki *edeb* (بدا) kelimesindeki her harf Bektaşiliğin özünü temsil etmektedir: *elif* (ل) “eline sahip olmak”, *dâl* (د) “dilene sahip olmak”, *be* (ب) “beline sahi olmak”.

Yaklaşık yedi yüz yıl önce ahlak eğitimine bu şekilde yaklaşan Hacı Bektaş Veli ve anlayışını günümüz şartlarına uyarlayarak nesiller boyu bu anlayışı yaşatmak gerekir. Kolaç'ın (2010) da belirttiği gibi değerlerimizin öğretimi rastlantıya bira-

kılmamalıdır. Eğitim kurumlarımızda sistemli bir şekilde yapılmalıdır. Bu sebeple de ilköğretimden başlayarak ortaöğretimde yoğun bir şekilde; Ahmet Yesevî, Hacı Bektaş Veli, Yunus Emre, Pîr Sultan Abdal, Mevlânâ gibi değerlerimize müfredatlar da ve kitaplarda yer verilmelidir.

Bu bağlamda ilköğretim ve ortaöğretim müfredatına bakıldığında bu anlayışı yansıtan (özellikle ilköğretim Türkçe ders kitaplarında) müfredata rastlanılmamıştır. Özellikle “*Sevgi ve Milli Kültür*” temalarına bakıldığında bu değerlere ait bir metne rastlanılmamıştır. Sadece Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları 8. sınıf Türkçe ders kitabında Milli Kültür teması altında “Gönül Mimarlarımız Aşk Elçisi: Yunus Emre” adlı bir metne rastlanılmıştır. Yine ortaöğretim programına bakıldığında da 10. sınıf Türk Edebiyatı dersi müfredatında konu ile ilgili olarak ünite ve bölümlere rastlanılmıştır. Örneğin 3. Ünite olan “İslam Uygarlığı Çevresinde Gelişen Türk Edebiyatı”nın 3. bölümünde (Oğuz Türkçesinin Anadolu’daki İlk Ürünleri) Abdal Musa, Ahmet Yesevi, Hacı Bektaş Veli, Yunus Emre gibi değerlerimize ait örnekler yer verilmiştir.

3. Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama aracı, verilerin toplanması ve analizine yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Araştırma, genel tarama modellerinden ilişkisel tarama modeli şeklinde planlanmış ve yürütülmüştür. İlişkisel tarama modeli iki veya daha çok sayıda değişken arasında, birlikte değişimin varlığını veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelidir.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Türkiye’nin değişik yerlerindeki ortaöğretim kurumlarından mezun olarak öğretmen olabilmek için gelmiş Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nden 567 kişi oluşturmaktadır. Bu kişiler 1. Sınıf öğrencileri ve yapılan sormacada da tercih ettikleri bölümlere mezuniyetlerinden hemen sonra (321 kişi, %57) ya da bir yıl sonra (164 kişi, %29) yerleşmişlerdir. Bu da demek oluyor ki çalışma grubundaki katılımcıların çoğunun (%86) ortaöğretim bilgileri henüz yenidir. Çalışma grubu, farklı lise türlerinden (Anadolu/süper %47, genel lise %35, imam hatip %5, diğer meslek liseleri %9, diğer lise %3) olup farklı öğretmenlik bölümlerini tercih etmişlerdir.

3.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada kullanılan veri toplama aracı, araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Anket on beş soru ve de bir açık uçlu sorudan oluşmaktadır. Anketteki ilk 5 soru öğrencilerin demografik özelliklerini (cinsiyet, memleket, mezun olunan lise, bölüm, bölüme giriş zamanı) öğrenmeye yönelik, sonraki on soru Hacı Bektaş Velî, Bektaşılık, Bektaşî fıkraları gibi değerlere karşı algı tutumu ölçmeye yöneliktir. Açık uçlu soru ise ilk on beş sorudan farklı olarak konuyla ilgili eklemek istediklerini yazmaya yöneliktir. Fakat açık uçlu soruda katılımcılar tarafından araştırmannın seyrine etki edecek bir ekleme yapılmadığı için yazılanlar çalışmada belirtilmemiştir. Veri toplama aracının maddeleri yazıldıktan sonra ifadelerin anlaşılabilirliği, görünüş ve kapsam geçerliği için Türkçe eğitimcisi (2 uzman), ölçme değerlendirme (1 uzman) ve farklı alanlardan 5 uzman öğretmenden görüş alınmıştır. Alınan görüşler doğrultusunda yapılan düzeltmelerle ankete son hali verilmiştir.

3.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada veriler Şubat-Nisan 2011 tarihleri aralığında yüz yüze uygulanan anketlerle elde edilmiştir. Toplanan veriler SPSS paket programına girilerek çözümlenmiştir. Çözümlemede yüzde, frekans, tek ve iki değişkenli ki kare testleri kullanılmıştır. Tek değişkenli ki kare istatistiğinde farkın kaynağına karar verilirken en yüksek hücreler seçilmiş, o değer çıkarıldığında farkın hala olup olmadığına bakılmış, farklılık ortadan kalkıncaya kadar bu işleme devam edilmiştir. İki değişkenli ki kare istatistiklerinden serbestlik derecesi 1 olan 2x2'lik ki kare testlerinde 5'ten küçük gözenek bulunduğu Yates düzeltmesi yapılmıştır. Yine iki değişkenli çok gözenekli ki kare testlerinde ise 5'ten küçük gözenek sayısı %20'yi aştığında da Yates düzeltmesi kullanılmıştır (Jurs, 1998).

4. Bulgular ve Yorumlar

4.1. Hacı Bektaş Velî, Bektaşılık ve Bektaşî Fıkralarının Cinsiyete Göre Tanınabilirliği ve Algısı

Durum	Görüş	Cinsiyet		sd	χ^2	p.
		Erkek	Kız			
Edebi/Kültürel/ Tarihi kişileri tanıma	Çok ilgili	44 (%23.3)	113 (%29.9)	2	3.07	.215
	İlgili. Meraklı değil	130 (%68.8)	242 (%64)			
	İlgisiz	15 (%7.9)	23 (%6.1)			
Hacı Bektaş Tanıma	İsmi duydum	133 (%70.4)	295 (%78)	1	4.01	.045 **
	İyi tanıdım	56 (%29.6)	83 (%22)			

Hacı Bektaş Veli Ne zaman yaşamıştır	13-16 yy.	122 (%64.6)	180 (%47.6)	2	14.98	.001 **
	Diğer*.	36 (%19)	96 (%25.4)			
	Bilgim yok	31 (%16.4)	102 (%27)			
Hacı Bektaş Velii hangi yönüyle tanıyorsunuz?	Düşünür/Din adamı	167 (%88.4)	326 (%86.2)	2	0.93	.629
	Edebiyatçı	9 (%4.8)	17 (%4.5)			
	Çok yönlü	13 (%6.9)	35 (%9.3)			
Bektaşilik nasıl bir çağrışım yapıyor?	Dindar	134 (%70.9)	287 (%75.9)	2	5.54	.063
	Dinle İlgisi olmayan	10 (%5.3)	7 (%1.9)			
	Bilgim yok	45 (%23.8)	84 (%22.2)			
Bektaşilik ne olabilir?	Bir topluluk	7 (%3.7)	21 (%5.6)	4	6.29	.178
	Bir mezhep	29 (%15.3)	49 (%13)			
	Bir kabile	5 (%2.6)	5 (%1.3)			
	Bir tarikat	120 (%63.5)	266 (%70.4)			
	Bilgim yok	28 (%14.8)	37 (%9.8)			
Bektaşî fıkraları nasıl bir çağrışım yapıyor?	İnce espiri/Zekice	25 (%13.2)	40 (%10.6)	5	2.37	.797
	Tez/hazırcevaplılık	7 (%3.7)	16 (%4.2)			
	Öğüt verme	113 (%59.8)	240 (%63.5)			
	Din ile alay etme	4 (%2.1)	5 (%1.3)			
	Müstehcen	5 (%2.6)	6 (%1.6)			
	Bilgim yok	35 (%18.5)	71 (%18.8)			
Bektaşî fıkralarını nerede, ne zaman ve nasıl ortamlarda dinlediniz?	Okulda/sınıfta	58 (%30.7)	138 (%36.5)	5	9.51	.091
	Arkadaş ortamında	20 (%10.6)	19 (%5)			
	Resmi sohbet ortamında	17 (%9)	21 (%5.6)			
	Aile ortamında	6 (%3.2)	12 (%3.2)			
	Ramazan aylarında	19 (%10.1)	37 (%9.8)			
	Diğer	69 (%36.5)	151 (%39.9)			

*Ankette *halen yaşıyor*/17-20 yy./9-12 yy./5-8 yy. seçenekleri de mevcut idi.

Hacı Bektaş Veli, Bektaşilik ve Bektaşî Fıkralarının tanınabilirliği ve algısı, tablodan da görüleceği gibi cinsiyete göre anlamlı bir fark göstermemektedir. Bu yönde katılımcılara sorulan maddeler cinsiyet bakımından tek tek incelendiğinde:

- Edebi, tarihi ve kültürel kişileri tanımaya karşı durumlarını gerek erkek gerekse de kız katılımcıların çoğunluğu kendilerini (e %69 ,k %64) “İlgili

fakat meraklı değil” olarak tanımlamışlardır. Azınlık bir kısım (e %8, k %6) kendilerini “*ilgisiz*” olarak tanımlarken önemli bir kısım da (e %23, k %30) kendilerini “*çok ilgili*” olarak tanımlamışlardır.

- Hacı Bektaş Veli’yi tanıma durumları konusunda ise yukarıdaki sonuca yakın bir sonuç çıkmıştır. Cinsiyetler arasında anlamlı bir fark olmasa da yukarıdaki sonuçlardan “*ilgili fakat meraklı değil*”e paralel olarak sadece “*ismini duydum*” diyenler (e %70, k %78), “*iyi tanırım*” diyenlere (e %30, k %22) anlamlı bir fark ortaya çıkarmışlardır.
- Hacı Bektaş Veli’nin yaşadığı döneme dair bir soruda ise gelen cevaplar biraz düşündürücü ve karışıktır. Her ne kadar doğru cevap olan 13. yüz-yıl anlamlı fark oluşturacak şekilde katılımcıların çoğunluğu tarafından (e %65, k %48) “*13-16 yy*” şeklinde belirtilmişse de ciddi bir kısım tarafından da (e %35, k %52) doğru cevaplanamamıştır.
- Hacı Bektaş Veli’yi hangi yönüyle tanıdıklarına dair gerek erkek gerekse de kız katılımcıların çoğunluğu (e %88, k %86) “*düşünür/din adamı*” şeklinde tanımlamışlardır.
- Bektaşilik kavramının verdiği çağrışım çoğunluk tarafından (e %71, k %76) “*dindar*” olarak belirtilmişse de “*bilgim yok*” diyenler (e %24, k %22) de azımsanmayacak bir orandadır.
- Bektaşilik’i çoğunluk (e %64, k %70) “*tarikat*” olarak görürken Bektaşî fıkralarını ise çoğunluk (e %60, k %64) “*öğüt verme*” aracı olarak görmüşlerdir. Bektaşî fıkralarını dinledikleri/duydıkları yer olarak da verilen cevaplardan çok farklı ortam ve cevaplar olduğu anlaşılrsa da en çoğunun (e %31, k %37) “*okulda/sınıfta*” dinlediklerini/duydıklarını görüyoruz.

4.2. Katılımcıların Bölümlerine/Alanlarına Göre Hacı Bektaş Veli'nin Tanınabilirliği

Bölümler	Hacı Bektaş Veli'yi tanıma durumu		Hacı Bektaş Veli'nin yaşadığı dönemi bilme durumu		
	İsmi duydum	İyi tanırım	13-16 yy.	Diğer yüzyıllar*	Bilgin yok
BÖTE	53 (%80.3)	13 (%19.7)	32 (%48.5)	10 (%15.2)	24 (%36.4)
Din Kültürü	27 (%90)	3 (%10)	13 (%43.3)	8 (%26.7)	9 (%30)
Fen Bilgisi	25 (%86.2)	4 (%13.8)	10 (%34.5)	6 (%20.7)	13 (%44.8)
İngilizce	27 (%93.1)	2 (%6.9)	6 (%20.7)	6 (%20.7)	17 (%58.6)
Matematik	63 (%91.3)	6 (%8.7)	37 (%53.6)	30 (%43.5)	2 (%2.9)
Okul Öncesi	33 (%76.7)	10 (%23.3)	20 (%46.5)	9 (%20.9)	14 (%32.6)
PDR	47 (%71.2)	19 (%28.8)	51 (%77.3)	7 (%10.6)	8 (%12.1)
Sınıf Öğrt.	43 (%59.7)	29 (%40.3)	38 (%52.8)	18 (%25)	16 (%22.2)
Sosyal Bilgiler	25 (%73.5)	9 (%26.5)	20 (%58.8)	7 (%20.6)	7 (%20.6)
Türkçe	43 (%68.3)	20 (%31.7)	40 (%63.5)	17 (%27)	6 (%9.5)
Zihin Engelliler	42 (%63.6)	24 (%36.4)	35 (%53)	14 (%21.2)	17 (%25.8)
	sd=10 $\chi^2=37.45$ p.=.000**		sd=20 $\chi^2=86.38$ p.=.000**		

*Ankette *halen yaşıyor*/17-20 yy./9-12 yy./5-8 yy. seçenekleri de mevcut idi.

Hacı Bektaş Veli'nin Bölümlere/Alanlara Göre Tanınabilirliği tablosuna bakıldığında beklentiler dışında bir sonucun ortaya çıktığını görülmektedir:

- Hacı Bektaş Veli'yi "*iyi tanırım*" diyebileceklerin en yüksek oranı Türkçe Öğretmenliğinden (%32) veya Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliğinden (%10) beklenirken Sınıf Öğretmenliğinin en yüksek olması (%40), Zihinsel Engelliler Öğretmenliğinin de yüksek çıkması (%36) beklentiler dışı bir sonuç olduğunu göstermektedir.
- Yukarıdaki sonuçların güvenilirliğini sağlayacak türden bir soru olan devamındaki soruda ise farklı bir durum ortaya çıkmaktadır. "Hacı Bektaş Veli ne zaman yaşamıştır" şeklindeki soruya verilen doğru cevap ile bir önceki soruda öne çıkan Sınıf Öğretmenliği ve Zihinsel Engelliler Öğretmenliği Bölümlerinin yerini PDR (%77) ve Türkçe (%64) almıştır. Öte yandan İngilizce (%59) ve Fen Bilgisi Öğretmenliğinin (%45) "*bilgin yok*" şeklinde cevaplaması dikkat çeken oranlardır.

4.3. Hacı Bektaş Velî'nin Bölümlere/Alanlara Giriş Durumuna Göre Tanınabilirliği

Bölüme Giriş Durumu	Hacı Bektaş Velî'yi tanıma durumu		Hacı Bektaş Velî'nin yaşadığı dönemi bilme durumu		
	İsmi duydum	İyi tanırım	13-16 yy.	Diğer yüzyıllar*	Bilgim yok
Hemen Sonra	256 (%79.8)	65 (%20.2)	176 (%54.8)	76 (%23.7)	69 (%21.5)
Bir yıl Sonra	113 (%68.9)	51 (%31.1)	93 (%56.7)	34 (%20.7)	37 (%22.6)
Bir Yıldan Fazla	46 (%74.2)	16 (%25.8)	24 (%38.7)	18 (%29)	20 (%32.3)
İkinci Bölüm	13 (%65)	7 (%35.0)	9 (%45)	4 (%20)	7 (%35)
	sd=3 $\chi^2=8.24$ p.=.041**		sd=6 $\chi^2=8.45$ p.=.207		

Katılımcıların bölümlerine/alanlarına giriş durumlarını “*hemen sonra*” belirtenlerin çoğunluğu (%80), “*bir yıl sonra*” belirtenlerin çoğunluğu (%69), “*bir yıldan fazla*” belirtenlerin çoğunluğu (%74) ve “*ikinci bölüm*” şeklinde belirtenlerin çoğunluğu (%65) Hacı Bektaş Velî'nin “*ismini duydum*” diye görüş bildirirken “*iyi tanırım*” diyenler az kısmı oluşturmuşlardır.

Katılımcıların bölümlerine/alanlarına giriş durumlarını “*hemen sonra*” belirtenlerin çoğunluğu (%55), “*bir yıl sonra*” belirtenlerin çoğunluğu (%57), “*bir yıldan fazla*” belirtenlerin çoğunluğu (%39) ve “*ikinci bölüm*” şeklinde belirtenlerin çoğunluğu (%45) Hacı Bektaş Velî'nin yaşadığı dönemi doğru cevaplarırken azınlık kısımları ise yanlış cevaplamışlardır ya da “*bilgim yok*” diye görüş bildirmişlerdir.

4.4. Katılımcıların Edebi/Kültürel/Tarihi Kişilere Karşı Bildirdikleri Durumlarına Göre Hacı Bektaş Velî'nin Tanınabilirliği

Edebi/Kültürel/Tarihi kişileri tanıma durumu	Hacı Bektaş Velî'yi tanıma durumu*		Hacı Bektaş Velî'nin yaşadığı dönemi bilme durumu		
	İsmi duydum	İyi tanırım	13-16 yy.	Diğer yüzyıllar*	Bilgim yok
Çok ilgili/Araştıran	103 (%65.6)	54 (%34.4)	88 (%56.1)	37 (%23.6)	32 (%20.4)
İlgili Ancak Çok Araştırmayan	291 (%78.2)	81 (%21.8)	203 (%54.6)	81 (%21.8)	88 (%23.7)
İlgisiz	34 (%89.5)	4 (%10.5)	11 (%28.9)	14 (%36.8)	13 (%34.2)
	sd=2 $\chi^2=13.81$ p.=.001**		sd=4 $\chi^2=10.45$ p.=.034**		

* Ankette “*duymadım/tanımam*” seçeneği de mevcuttu fakat hiçbir katılımcı işaretlememiştir.

Genel anlamda edebi, kültürel ve tarihi kişileri/değerlere karşı kendilerini “çok ilgili ve araştıran” görenlerin çoğunluğu (%66) Hacı Bektaş Veli’nin “ismini duydum” derken, daha az kısmı da (%34) “iyi tanırım” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Oysaki tam tersi bir durumun ortaya çıkması gerekirdi. Öte yandan kendilerini “ilgili ancak çok araştırmayan” görenler, beklenildiği üzere çoğunluğu (%78) “ismini duydum” derken az bir kısmı da (%22) “iyi tanırım” şeklinde görüş belirtmişlerdir. Aynı şekilde kendilerini “ilgisiz” olarak görenlerde de çoğunluk (%90) “ismini duydum” az bir kısmı ise “iyi tanırım” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Yukarıdaki sonuçlara benzer şekilde, kendilerini kültürel ve tarihi kişilere/değerlere karşı “çok ilgili ve araştıran” görenlerin ve “ilgili ancak çok araştırmayan” görenlerin çoğunluğu (%56, %55) Hacı Bektaş Veli’nin yaşadığı dönemi doğru bir şekilde kendilerini “ilgisiz” görenlerin çoğunluğu (%37+%34) yanlış cevap vermişler ya da “bilgim yok” şeklinde görüş bildirmişlerdir.

4.5. Katılımcıların Hacı Bektaş Veli’ye Karşı Bildirdikleri Durumlarına Göre Hacı Bektaş Veli’nin Tanınabilirliği

Hacı Bektaş Veli’yi tanıma durumu		İsmi duydum	İyi tanırım	sd	χ^2	p.
Hacı Bektaş Veli ne zaman yaşamıştır	13-16 YY.	205 (%47.9)	97 (%69.8)	2	22.30	.000 **
	Diğer (4-12 ve 17-21) YY.	106 (%24.8)	26 (%18.7)			
	Bilgim yok	117 (%27.3)	16 (%11.5)			
Hacı Bektaş Veli’yi hangi yönüyle tanıyorsunuz?	Düşünür/Din adamı	374 (%87.4)	119 (%85.6)	2	0.59	.743
	Edebiyatçı	18 (%4.2)	8 (%5.8)			
	Çok yönlü	36 (%8.4)	12 (%8.6)			
Bektaşilik nasıl bir çağrışım yapıyor?	Dindar	321 (%75)	100 (%71.9)	2	3.07	.215
	Din ile ilgisi olmayan	10 (%2.3)	7 (%5.0)			
	Hiçbir Şey	97 (%22.7)	32 (%23)			

Bu tablo, katılımcıların Hacı Bektaş Veli’ye karşı bildirdikleri durumun Hacı Bektaş Veli’yi ne kadar ve hangi yönüyle tanıdıklarını da göstermektedir. Şöyle ki;

- Kendilerini Hacı Bektaş Veli’yi “iyi tanırım” görenlerin çoğunluğu (%70) ve Hacı Bektaş Veli’nin “ismini duydum” diyenlerin yarıya yakını (%48) Hacı Bektaş Veli’nin yaşadığı dönemi bilmişlerdir. Öte yandan “iyi tanırım” diyenlerin azınlık kısmı ise yanlış cevap vermişler ya da bilgilerin olmadığını söylerken (%19+%12), “ismini duydum” diyenlerin yarısı da yanlış cevap vermişler ya da bilgilerinin olmadığını söylemişlerdir (%25+%27).

- Kendilerini Hacı Bektaş Veli'yi "*iyi tanırım*" görenlerin çoğunluğu (%86) ve Hacı Bektaş Veli'nin "*ismini duydum*" diyenlerin çoğunluğu (%87) Hacı Bektaş Veli'yi "*düşünür/din adamı*" olarak görmüşlerdir. Öte yandan "*iyi tanırım*" diyenlerin azınlık kısmı Hacı Bektaş Veli'yi "*edebiyatçı*" (%6) ya da "*çok yönlü*" (%9) olarak görürken, "*ismini duydum*" diyenlerin de azınlık kısmı Hacı Bektaş Veli'yi "*edebiyatçı*" (%6) ya da "*çok yönlü*" (%9) olarak görmüşlerdir.
- Kendilerini Hacı Bektaş Veli'yi "*iyi tanırım*" görenlerin çoğunluğu (%72) ve Hacı Bektaş Veli'nin "*ismini duydum*" diyenlerin çoğunluğu (%75) Bektaşilik'i "*dindar*" olarak görmüşlerdir. Öte yandan "*iyi tanırım*" diyenlerin azınlık kısmı Bektaşilik'i "*din ile ilgisi olmayan*" (%5) ya da "*hiçbir şey*" (%23) olarak görürken, "*ismini duydum*" diyenlerin de azınlık kısmı Bektaşilik'i "*din ile ilgisi olmayan*" (%2) ya da "*hiçbir şey*" (%23) olarak görmüşlerdir.

4.6. Genel Olarak Anket Maddeleri ve Katılımcıların Görüşleri

		F	%
Cinsiyetiniz?	Kız	378	%66.7
	Erkek	189	%33.3
Mezun olduğunuz lise türü?	Anadolu/Süper	268	%47.3
	Meslek	53	%9.3
	Düz Lise	201	%35.4
	İmam Hatip	29	%5.1
	Diğer	16	%2.8
Bölümünüz?	BÖTE	66	%11.6
	Din Kültürü	30	%5.3
	Fen Bilgisi	29	%5.1
	İngilizce	29	%5.1
	Matematik	69	%12.2
	Okul Öncesi	43	%7.6
	PDR	66	%11.6
	Sınıf Öğrt.	72	%12.7
	Sosyal Bilgiler	34	%6
	Türkçe	63	%11.1
	Zihin Engelliler	66	%11.6
Okuduğunuz bölüme ne zaman girdiniz?	Hemen Sonra	321	%56.6
	Bir yıl Sonra	164	%28.9
	Bir Yıldan Fazla	62	%10.9
	İkinci Bölüm	20	%3.5
Kültürel/tarihi/edebî değerlere/kişiliklere karşı kendinizi nasıl görürsünüz?	Çok ilgili/Araştıran	157	%27.7
	İlgili Ancak Çok Araştırmayan	372	%65.6
	İlgisiz	38	%6.7
Hacı Bektaş Veli'yi tanıma durumunuz?	İsmini duydum	428	%75.5
	İyi tanırım	139	%24.5
Sizce Hacı Bektaş Veli ne zaman yaşamıştır?	5-8 YY.	39	%6.9
	9-12 YY.	57	%10.1
	13-16 YY.	302	%53.3
	17-20 YY.	36	%6.3
	Bilğim yok	133	%23.5

Hacı Bektaş Veli'yi hangi yönüyle tanıyorsunuz?	Düşünür/Din adamı	493	%86.9
	Edebiyatçı	26	%4.6
	Çokyönlü	48	%8.5
Hacı Bektaş Veli'yi tanımanızda etken olan lisedeki ders ya da öğretmen?	Felsefe	27	%4.8
	Tarih	18	%3.2
	Din kültürü	59	%10.4
	Edebiyat	387	%68.3
	Diğer	9	%1.6
	Hiçbiri	67	%11.8
Hacı Bektaş Veli'yi tanımanızda diğer etken olan durum/şart nedir/kimdir?	Kişisel İlgim	106	%18.7
	Arkadaşlarım aracılığıyla	50	%8.8
	Basın/medya	55	%9.7
	Ailemden dolayı	23	%4.1
	Hepsi	40	%7.4
	Hiçbiri	291	%51.3
Bektaşî/Bektaşîlik nasıl bir çağrışım yapıyor?	Dindar	421	%74.3
	Dinle ilgisi olmayan	17	%3.0
	Bilgim yok	129	%22.8
Bektaşîlik ne olabilir?	Bir topluluk	28	%4.9
	Bir mezhep	78	%13.8
	Bir kabile	10	%1.8
	Bir tarikat	386	%68.1
	Bilgim yok	65	%11.5
Bektaşî Fıkraları nasıl bir çağrışım yapıyor?	İnce Espiri/Zekice	65	%11.5
	Hazır cevaplılık	23	%4.1
	Öğüt verme	353	%62.3
	Din ile alay etme	9	%1.6
	Müstehcen	11	%1.9
	Bilgim yok	106	%18.7
Bektaşî Fıkralarını nerede/ne zaman/nasıl ortamlarda dinlediniz?	Okulda	28	%4.9
	Arkadaş ortamında	78	%13.8
	Resmi sohbet ortamında	10	%1.8
	Aile ortamında	386	%68.1
	Ramazan Ayında Basın/medya	56	%9.9
	Bilgim yok	220	%38.8

* Ayrıca ankette “*Büyüdüğünüz/yetiştüğünüz (yaşamınızın önemli kısmının geçtiği) il?*” şeklinde bir soru da vardı. Katılımcıların verdiği cevaplardan da görülmüştür ki çoğunluğu büyük şehirler (İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa) olmak üzere Türkiye’nin her ilinden temsilciler var olup özellikle büyük şehirlerden gelenler için de memleket belirlemesi yapılamazdı. Dolayısıyla bu verileri çalışmamızda kullanamayacağımız için bu madde de çıkarıldı.

Sonuç

Bu çalışmadaki amaç, Hacı Bektaş Veli’nin ve Bektaşilik ile ilgili kavramların ortaöğretimden yeni mezun olmuş ve öğretmenliği tercih etmiş bireyler tarafından tanınırlığını ve algısını ortaya çıkarmaktır. Giriş bölümünde de belirtildiği gibi Işık vd. (2010), Çiftçi (2011) ve Tanyıldızı (2011) tarafından ele alınmışsa da bu araştırmaların çalışma gruplarının ve hedef kitlesinin farklı olması, sadece Hacı Bektaş Veli üzerine yapılmamış olması ya da Hacı Bektaş Veli’nin farklı yönlerine yönelik yapılmış olması bu çalışmanın diğerlerinden farkını ortaya koymaktadır.

Tarafımızca TTKB’ca ders kitabı olarak okutulması kabul edilen Türkçe ders kitapları üzerinde yapılan tarama (MEB, Doku, Evren, Koza, Pasifik, Tuna, Özgün, Harf, Erdem ve TAV Yayınları’na ait 6-8. Sınıflar ders kitapları) sonucu Hacı Bektaş Veli veya bunla ilgili hiç bir metne yer verilmemiştir. Ayrıca Öğretmen Kılavuz kitaplarında da bu doğrultuda bir yönergeye/proje ödevine rastlanılmamıştır. Dolayısıyla ilköğretimden mezun olan bir öğrenci Hacı Bektaş Veli’yi tanıyacak hiç bir aktivite ile karşılaşmıyor.

Ortaöğretime gelindiğinde ise, Türk Edebiyatı dersi kapsamında 10. sınıf müfredatında bu konuya yer verilmektedir. Bu ise, ders kitaplarında konu ile ilgili ünitelerde (Oğuz Türkçesinin Anadolu’daki İlk Ürünleri) Abdal Musa, Ahmet Yesevî, Hacı Bektaş Veli, Yunus Emre gibi değerlerimize ait örneklere toplu olarak yer verilmesi genelleyici ve yüzeysel bir şekilde bilgi yığınına sebep olmuştur. Konu, üniversiteye hazırlık kapsamında da önemli bir yere sahip olmadığı için üniversiteye gelen bir öğrenci tarafından yüzeysel bir şekilde bilinmektedir. Bulgular ve yorumlar kısmında da görüldüğü gibi, öğrencilerin genellikle yüzeysel bilgilere sahip oldukları, kendilerini konu ile çok ilgili/bilgili görenlerin dahi temel bilgilerden yoksun oldukları tespit edilmiştir.

Katılımcıların öğretmen adayları olduğu düşünüldüğünde, içlerinde sözel/sosyal kökenli öğretmenlik bölümü mezunları konu ile ilgili olarak aldıkları/alacakları derslerden dolayı bilgi sahibi olurlar ve kendilerini geliştirirler. Bireye bu alanla ilgili olarak kendini geliştirme imkanı üniversite sıralarında verilmemelidir. İlköğretimde temel bilgiler verilerek, ortaöğretimde kendini geliştirecek şekilde bilgilerle üniversiteye gelmelidir. İlköğretim ve ortaöğretimden konuyla ilgili olarak çok az

bilgiyle gelen, üniversitede de kişisel ilgisinden veya öğrenim gördüğü alanın avantajıyla kendini geliştiren öğretmen adayı donanımlı olarak öğrencisinin karşısına çıkar. Fakat diğer çoğunluk ise donanımsız bir şekilde öğrencisinin karşısına çıkacaktır. Elbette Fen Bilgisi, Matematik öğretmeni dersinde bu konuyu anlatmayacak veya değinmeyecektir ama böyle bir değerden de bihaber olmamalıdır.

Kaynakça

- Akyol, Taha. (2000) "Aleviler Azınlık mı?" <http://www.milliyet.com.tr/2000/06/24/yazar/akyol.html> Erişim Tarihi: 06.02.2012
- Arslanoğlu, İ. (2000) "Alevilik-Bektaşilik ve Batılı Araştırmacılar" *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırmaları Dergisi*, 16:101-113
- Boratav, Pertev Nail. (1991). "Bektaşî ile Bektaşî Fıkraları Üzerine" *Folklor ve Edebiyat* (1982) II. İstanbul: Adam Yayınları
- Boratav, Pertev Nail. (2004). "Önsöz" [içinde] *Bektaşî Dedikleri*. Yazarlar: Metin Eloğlu, Oğuz Tansel. İstanbul: Evrensel Yayınları.
- Çiftçi, Selcen. (2011). "Bir Grup Yükseköğretim Öğrencisinin Hacı Bektaş Veli'yi Tanıma Düzeyi ve Bektaşilik Hakkındaki Tutumları" *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 57:225-244
- Eğri, Osman. (2010). "Bektaşilikte Ahlak Eğitimi" *Anadolu'da Aleviliğin Dünü ve Bugünü*. Ed. Halil İbrahim Bulut. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Yayınları.
- Ercan, Haydar. (2010). "Günümüzde Bektaşiliği Yaşamak" *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 55:405-408
- Gündoğdu, Cüneyt. (2010). "Hacı Bektaş Veli" *Anadolu'da Aleviliğin Dünü ve Bugünü*. Ed. Halil İbrahim Bulut. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Yayınları.
- Işık, Metin; Akdağ, Mustafa; Türk, M.Sezai. (2010). "Türk Toplumunda Hacı Bektaş Veli Algısı Üzerine Bir Çalışma" *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 55:173-191
- İlbars, Zafer. (1998). "Bektaşilikte 'İnsan Kavramı' Üzerine" *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 5:75-77
- Jurs, H.W. (1998). *Applied Statistics for the behavioral sciences: fourth edition*. Boston: Houghton Mifflin Company. USA.
- Kaplan, İsmail. (2009). *Alevîce-İnancımız ve Direncimiz*. Köln: Almanya Alevî Birlikleri Federasyonu Yayınları.
- Kılınç, Mustafa Y. (1999). "Hacı Bektaş Veli Ve Alevilik Bektaşilik" *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 9:21-29
- Kolaç, Emine. (2010). "Hacı Bektaş Veli, Mevlana ve Yunus Felsefesiyle Türkçe Derslerinde Değerli Ve Hoşgörü Eğitimi" *Türk Kültürü Ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 55:193-208
- Onat, Hasan. (1997). "Hacı Bektaş Veli'nin Din Anlayışındaki Evrensel Boyut ve Bazı Düşünceler" *Hacı Bektaş Veli Armağanı*. Der. Kadri Erdoğan. Ankara: G.Ü Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Merkezi Yayınları

- Öztürk, Yaşar Nuri. (1997). "Gönüller Sultanı Hacı Bektaş Veli" Türk Kültürü Ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, 4:17-22
- Öztaşkın, Özlem Bektaş. (2012). "Öğretim Programları ve Ders Kitaplarında Hacı Bektaş Veli ve Bektaşilik" Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, 61:245-272
- Sarıkaya, M. Saffet. (2010). "Türkiye'de Alevilik ve Bektaşiliğin Oluşumu" Anadolu'da Aleviliğin Dünü ve Bugünü. Ed. Halil İbrahim Bulut. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Yayınları.
- Savaşçı, Özgür. (2010). "Günümüzde Bektaşilik/Alevilik" Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, 55:409-416
- Selmanpekoğlu, Ali Rıza. (2012). "Atatürk'ün Hacıbektaş'a Gelişi- Atatürk ve Hacıbektaş" www.hacibektas.bel.tr. Erişim tarihi: 02.02.2012
- Şahin, Halil İbrahim (2010). "Bektaşî Fıkraları ve Gülme Teorileri" Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, 55:255-268
- Tanyıldızı, Nural İ. (2011). "Türk Kültürünün Gençlere Tanıtımında Medyanın Rolü: Hacı Bektaş Veli, Mevlana ve Yunus Emre Üzerine Bir Araştırma" Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, 59:101-118
- Taşğın, Ahmet. (2004). "Prof. Dr. Hilmi Ziya Ülken'in Alevilik-Bektaşilik Araştırmaları" Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, 29:197-207
- Temren, Belkis. (2006). "Tasavvuf ve Bektaşilik Üzerine Bir Değerlendirme" Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, 40:199-210
- Yalçın, Alemdar. (1994). "Hacı Bektaş Veli ve Günümüz" Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, 1:32-34
- Yıldırım, Dursun. (1999). Türk Edebiyatında Bektaşî Fıkraları. Ankara: Akçağ Yayınları.